

Rússia, un país oblidat

"És millor amollar les amarres"

L'imperi soviètic s'enfonsa mentre el nacionalisme rus emblanquina la façana: una mescla que barreja stalinistes i reformadors, escriptors eslavòfils i patriotes antisemites... esfereïdor.

En la batalla lliurada a Moscou abans de l'elecció de Borís Ieltsin, el rival de Gorbaxov a la presidència dels Soviet Suprem, tothom es jugava el futur d'un país que havíem arribat a oblidar: Rússia. El més gran d'Europa, tot i que només és una més entre les quinze repúbliques de la Unió Soviètica. 147 milions d'habitants, el 82% dels quals són russos, que, ara, pareix que ixen d'una llarga dormida... Amb ressaca.

"El reviscolament rus és conseqüència del deteriorament general dels país", explica Ludmila Saraskina, periodista estrellada de la revista *El segle XX i la pau*. "Primer que res la *glasnost* ha revelat una constatació desoladora: en cap república soviètica perifèrica no és viu tan malament com a Rússia. I després els russos s'han cansat de seguida de ser culpables de tots els mals de l'URSS".

De la revolució de 1917 ençà –revolució que teòricament ha eliminat la *presó de pobles* que era l'imperi tsarista– el poder soviètic sempre ha estat rus. Fins i tot si molts dirigents no russos, de Stalin a Xevardnadze, han estat l'excepció dels nous colonitzadors. A l'hora de passar comptes, el resultat és greu. El primer element, els *proletaris* de Pskov o de Tambov enviats a *russificar* les altres repúbliques procedien de regions pobres, regions que, buides de la seua substància, són avui les menys desenvolupades del territori. I, a més, aquests colonitzadors van fracassar: els seus fills constitueixen actualment la munió de refugiats del Caucas i d'Àsia Central –es parla de 600.000 persones– tustant en va a les portes de Moscou. Trist balanç. "Però encara és pitjor", afegeix Ludmila Saraskina. "Avui qualsevol nacionalitat de l'URSS pot expressar alguna esperança; els russos, cap".

¿Com podrien deixar de ser considerats per tots els no russos com a reponsables de la gran fallida del sistema socialista? "Per a un letó o un tadjik rus és sinònim

de *soviètic* ", explica Vladimir Krupin, cap de redacció de la revista eslavòfila *Moskva*. Revenja de la Història: el filòsof anticomunista Igor Txafarevitx ho ha anomenat en un text que s'ha convertit en un clàssic de la *russofòbia*. Els russos, si se'ls escolta, no se senten culpables, sinó víctimes.

¿Victimes? L'escriptor Viatxeslav Kondratiev, 70 anys, matisa: "Els russos no poden exorcitzar el passat a la manera dels alemanys. Els camps nazis han anihilat molta gent, però no la nació alemanya, mentre que el gulag rus anihilava

russos. Fins i tot si l'elecció del socialisme haguera estat una elecció lliure, nosaltres només seriem culpables en relació a nosaltres mateixos. Per tant els russos sentim no tant un sentiment de culpabilitat, sinó d'injustícia. Equivocadament, al meu parer. No hi ha cap poble que haja renegat tan ràpidament dels seus costums i de les seues tradicions. Certament eren russos els que destruïen esglésies i cremaven icones després de la revolució. En aquella època, ¿qui s'oposava a aquestes destruccions? ¿Qui gosava dirigir la més mínima salutació als religiosos que ha-

vien estat expulsats de les seves esglésies? Aquest poble tan avesat a la compassió no tingué llavors gens de pietat".

Contrapunt: "Els russos no són responsables de res. Rússia està sota ocupació jueva des de 1917". Camisa negra, barba rossa, Alexander Kulakov, 28 anys, acaricia una esvàstica menuda delicadament col·locada en el nus de la seua corbata. Aquest enginyer rondanxó coordina una vintena d'organitzacions nacionalistes: la Unió cristiano-patriòtica, la Unió dels Militars de Rússia, el Partit Popular Rus, etc. Totes elles relacionades amb el movi-

ment neofeixista Pamiat (Memòria).

El programa polític de Pamiat, segons Kulakov, és molt clar: "Quan s'haurà enfonsat el Partit Comunista de l'URSS, i després el Partit Comunista de Rússia, i després el sistema multipartidista -que només servirà per a agreujar les coses-, llavors haurà arribat la nostra hora..." Estratègia: "Nosaltres donem suport als comunistes honestos, patriotes, antidemòcrates i antisionistes (traduïu: els stalinistes). Va ser gràcies a Stalin que el 1937 el Partit Comunista, jueu, es va convertir en un partit rus. En això Stalin mereix la nostra admiració tant com Hitler". En la paret, l'estendard negre-groc-blanc, "purement rus", de la dinastia Romanov. La ideologia de Pamiat és un seguit de contradiccions històriques que no pareixen preocupar els seus militants. Un senzill exemple: "Els jueus tenen la responsabilitat del genocidi del poble rus".

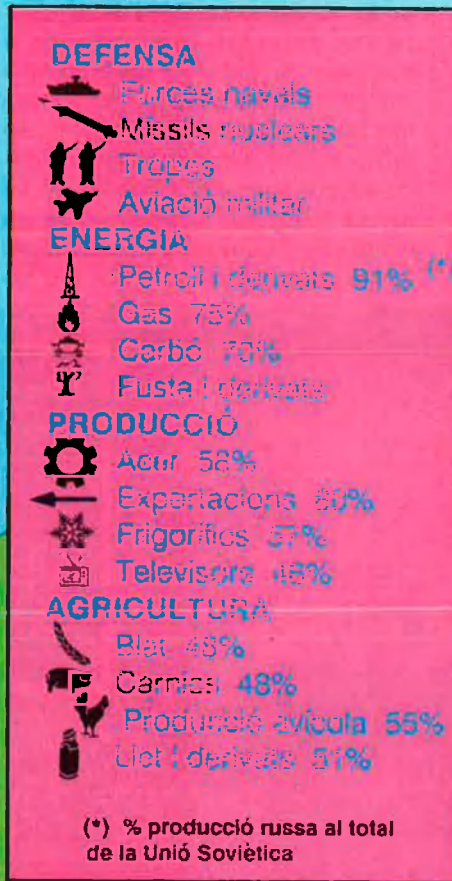
"Pamiat no és el nacionalisme rus", diu engrescat un regidor municipal verd de Leningrad. Fins i tot abans de la *glasnost* ja havia aparegut el tema, recuperat després, de la restauració de monuments històrics. Tot seguit, arribà l'explosió ecològica, basada en la conservació de la naturalesa i la terra russes i, després, les campanyes per a tornar a batejar els carrers amb els noms antics. D'aquesta manera s'ha desenvolupat un nacionalisme *cultural*, representat per un investigador tan respectable com el vell acadèmic Dmitri Ligatxov, president de la Fundació per la Cultura, de la qual forma part Raisa Gorbaxova, i que ha estat tan ben acceptat pels demòcrates que priva el Pamiat d'una part de la seua clientela.

De més a més, és difícil distingir els límits entre fanàtics del bolxevisme històric, els nostàlgics del Petit Pare dels Pobles i els antisemites irreductibles o els joves a la recerca d'un ideal espiritual que descobreixen els llibres dels filòsofs cristians Nicolau Berdiaev i Vladimir Soloviov, fins ara prohibits.

S'ha de comptar també amb les forces de tendència blanca: els escriptors nacionalistes. Hereus dels eslavòlifs d'altres temps, els *ruralistes* demanen el retorn als valors russos: el bosc, els bolets, les icones i la Tercera Roma, i denuncien les diverses pol·lucions vingudes d'occident: el marxisme, la pornografia, la democràcia...

Aquests escriptors amb el suport dels diaris *Rússia soviètica*, *La Guàrdia Jove* i *El nostre contemporani* s'han agrupat al voltant de Vassili Belov, Viktor Afanasiiev i, sobretot, del siberià Valentin Ras-

República Socialista Fed

putin, assot de *luciferins* (jueus i franc-maçons) i a qui Mikhaïl Gorbaxov acaba de nomenar conseller presidencial. 74 d'aquests autors han firmat un programa d'Entesa Popular i de Renaixement Nacional que complementava la plataforma electoral del Bloc Patriòtic (conservador) a les últimes eleccions al Soviet Suprem de l'URSS.

Però la sorpresa salta immediatament. Darrere d'aquest programa es pot trobar imprès el manifest de la Unió per a la Representació Proporcional per Nacionalitats: una filial de Pamiat, sempre disposada a senyalar amb tinta fètida l'origen jueu de tal o tal dirigent bolxevic: "Si a l'URSS hi ha un 0'69% de jueus, ¿per què són jueus el 44% dels doctors en ciències, el 14% dels actors, el 20% dels pintors i la majoria dels treballadors de cinema?" I exigeixen que es limite en totes les activitats la "influència jueva" a un 0'69% dels contractes, dels efectius, dels adherits, etc. Una tesi inspirada en un llibre que ja té deu anys, *Desionització*,

d'Alexander Emelianov, un malalt mental que veia l'estrella de sis braços fins en els flocs de neu que queien en terra russa...

"Els eslavòlifs contemporanis es diferencien dels del segle XIX", explica Viatxeslav Kondratiev. "En aquella època es tractava d'autèntics intel·lectuals, en general molt intel·ligents, relacionats amb l'especificitat russa. Avui, amb molt poques excepcions, es tracta de gent mediocre, lligada als antics *apparaxiks* que sota Brejnez eren qualificats de "consciències del pensament rus". Decebut sobre tot perquè ja no els publiquen amb tirades de milions d'exemplars com abans, aquests fracassats esgoten l'energia i el rancor denunciant el mal jueu. Els nous eslavòlifs no representen un nou corrent de pensament, sinó una xarxa d'interessos massa mediocres..."

Els resultats electorals d'aquesta tendència no han estat convincents. La majoria dels aproximadament 70 candidats nacionalistes que es presentaven en la regió de Moscou van caure en la

Activitat Soviètica de Rússia

primera volta. Tres o quatre passaren a la segona. Les vedettes com Stanislav Kuniàiev, cap de redacció d'*El nostre contemporani*, o el pintor Ilia Glazunov, ex-retratista oficial de Brejnez, han estat superats per desconeguts, a pesar del suport d'un nou moviment sindical, el Front Unit de Treballadors, ultraconservadors, dirigit per l'obrer Veniamin Iarin, de 50 anys, qui com Rasputin seu en el consell presidencial de Gorbtxov. ¿Dóna el Kremlin avantatges als nacionalistes o vol neutralitzar els opositors perillosos?

"No cal tenir pànic", explica Dmitri Radixevski, jove periodista de *Novetats de Moscou*. "Hi ha menys joves militants del Pamiat que punks o hippies. ¿Com podria seduir el Pamiat una joventut que només somnia Occident explicant-los que Amèrica és un espantós cau de sionistes?" Reflexió tranquil·litzadora, refrenada per un dels millors experts occidentals a Moscou que avalua en un 7% la realitat electoral dels patriotes russos. Molt lluny del model francès, objecte d'una admiració no dissimulada, Jean Marie

Le Pen.

Un tallafocs, l'Església, que a pesar dels seus compromisos canalitza a poc a poc l'espiritualitat del poble rus. "Les idees de Pamiat tenen cert impacte en els cristians de províncies", lamenta un sacerdot. "Però nosaltres hem condemnat clarament l'antisemitisme", afirma el metropolità Pitirim. "En tot temps, la jerarquia ortodoxa ha donat suport al poder de torn, desaprovant naturalment qualsevol moviment de contestació del poder", subratlla al seu torn el pare Iakunin.

"Fóra un error", adverteix Ludmila Sarskina, "assimilar el renaixement de la idea russa al nacionalisme més extremista". Però, llavors, ¿on són els signes del despertar rus?

¿En els monàrquics? No. La seua utòpica restauració es limita a col·leccionar retrats del tsar, a exhumar les antigues cançons de la Guàrdia Blanca i a posar-se els uniformes d'època apassionant-se per l'etiqueta militar del XIX o per l'heràldica tsarista. Cap vertader projecte polític, en absència de pretendents directes al tron.

"A penes es pot parlar d'una moda", assegura Dmitri Radixevski. Les recents revelacions sobre l'assassinat de la família del tsar a mans dels bolxevics a Iekaterinburg, el 1918, no han tingut cap ressò notable. Com a màxim un sentiment de compassió, en particular, pel príncep Alexis, el *tsarevix* hemofílic i una nova ocasió d'acusar el comunisme. Ningú es pren seriosament el periodista Vladimir Krupin que assegura: "Si no fóra comunista, seria monàrquic".

És curiós de veure que a Rússia ningú, o quasi ningú, milita contra el desmembrament de l'imperi. Amb els sondejos a la mà, el sociòleg Leonid Kesselman afirma que a Leningrad el mes de gener només el 24% de les persones interrogades eren hostils a l'eixida de Lituània de l'URSS. El 65% no hi veien cap inconvenient, començant pel joves i els intel·lectuals. Defensors de l'imperi: els caps militars i molts antics combatents amb ferides mal cicatritzades. "Jo potser em faig vell, però no suporto que el bàltics, en moments d'entusiasme, s'agafen als records de la guerra" confessa Nikolai Portugalov, un dels consellers de Gorbtxov i, a pesar d'allò, reformador. Els únics russos que s'oposen a la independència de les repúbliques perifèriques són els colons. I de fet, no tots, "Molts russos, a casa nostra, han abraçat la causa autonomista", explica un d'ells, periodista a Riga (Letònia), "perquè són anticomunistes i no donen suport a Gorbtxov, no creuen en la *perestroika* i pensen que per a viure bé és millor amollar amarres".

"També la República de Rússia arribarà a demanar de deixar l'URSS", declara sense somriure un diputat del grup Rússia Democràtica, grup pròxim a Borís Ieltsin. Gens divertit, Gorbtxov ha condemnat els que volen "separar Rússia del socialisme". Aquest és precisament l'objectiu dels reformistes: ¿pot governar-se Rússia sense que les institucions heretades del comunisme li posen entrebancs?

En el moment en què els conservadors del PCUS estudien un aplegament general en un Partit Comunista "de Rússia", discretament lligat al Pamiat i amb l'ajuda del KGB, la cursa per la presidència del Soviet Suprem de Rússia no podia ser més disputada. Aconseguir la presidència de la principal república socialista soviètica —com ha fet Borís Ieltsin— representa convertir-se en el principal interlocutor del president de l'URSS, mentre espera tenir més poders que ell...

Bernard Lecomte / L'Express
Trad.: Vicent Hernández Esteve